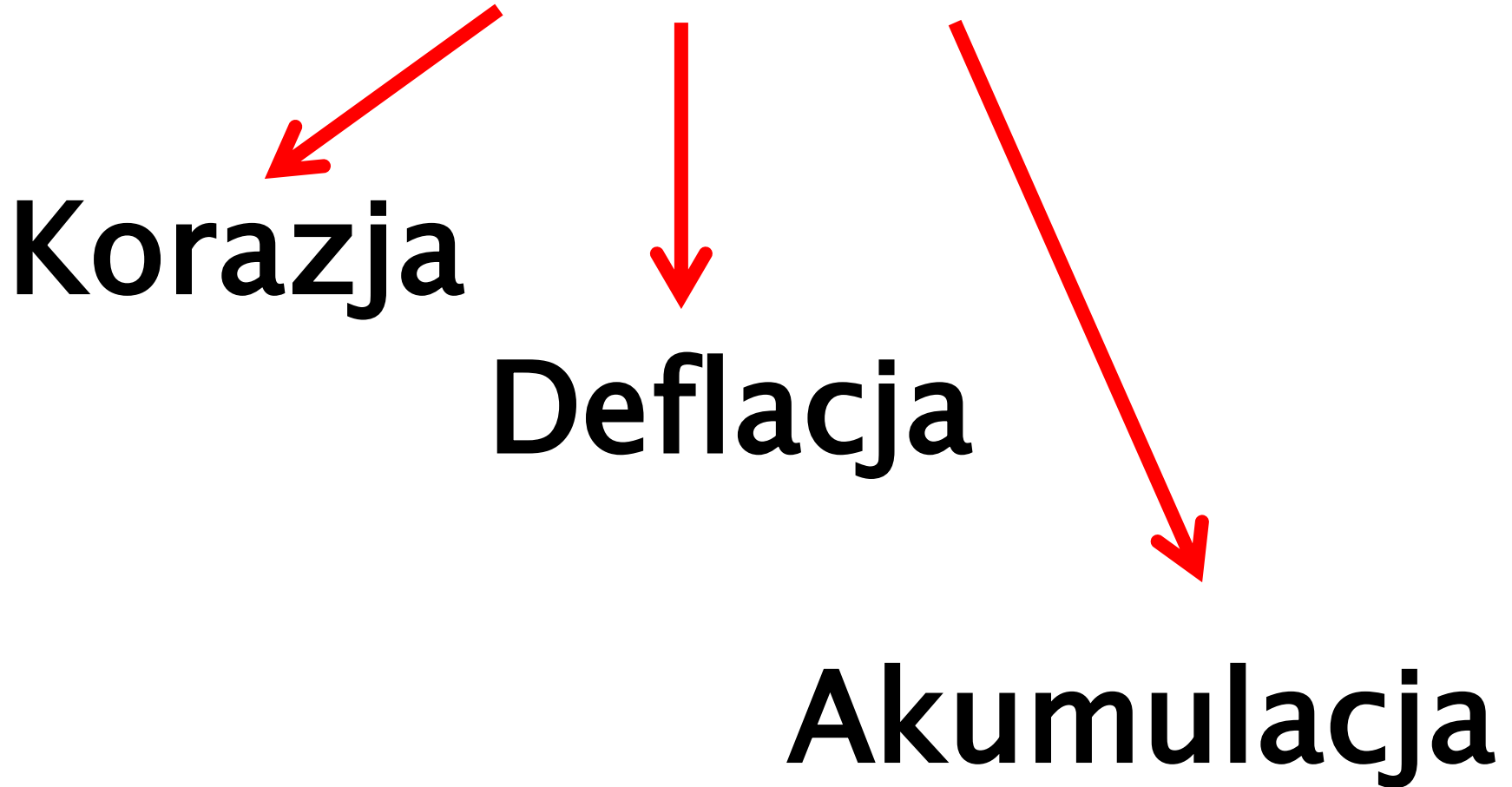
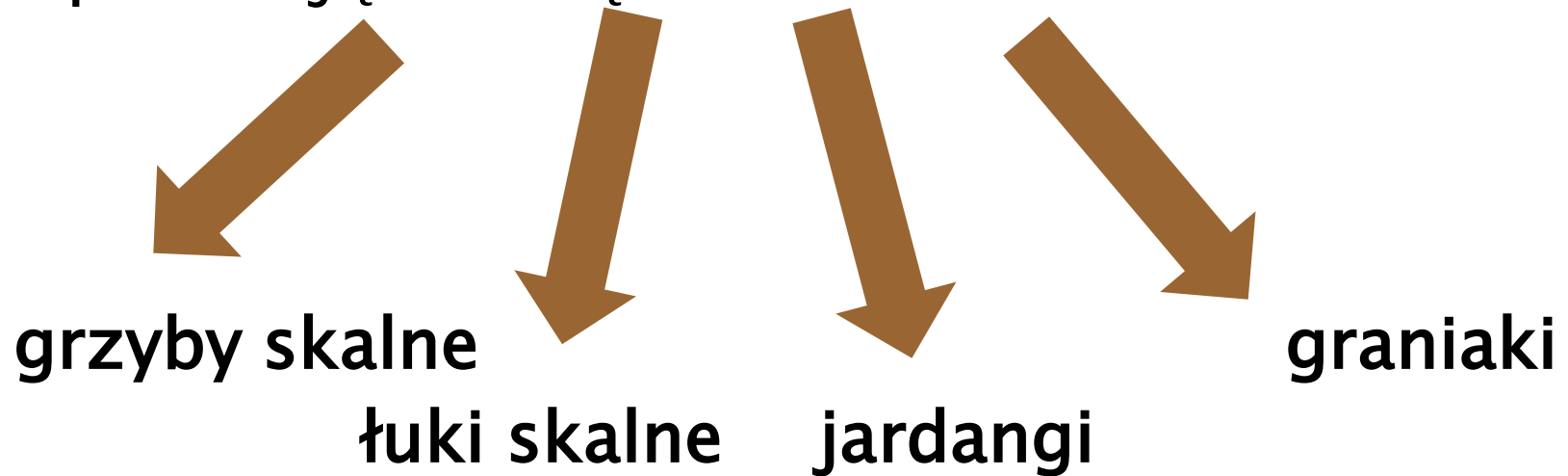

Działalność wiatru

Korazja – polega na szlifowaniu powierzchni skalnych przez ziarenka niesione przez wiatr
Do form, które na skutek tego procesu powstają należą:

grzyby skalne forma w kształcie grzyba, która powstaje na skutek tarcia materiału skalnego o podłoże zbudowane ze skał litych. Najwięcej materiału wiatr transportuje przy gruncie dlatego skały właśnie w dolnej partii są najbardziej wyszlifowane >>

Łuki skalne – występują np. w Parku Narodowym Arches w USA. Tworzą się na obszarach, gdzie wiatry wieją często w tym samym kierunku. Korazji ulega środkowa część skały. Reszta – tworzy łuk

jardangi – są to ostre grzbiety oddzielone bruzdami, powstałymi na skutek korazji w skałach o niskim stopniu scementowania. Powstają na obszarach o stałych kierunkach wiatrów. Największe skupienie tych form występuje na Pustyni Lut w Iranie.

Graniak wiatrowy o dwóch powierzchniach

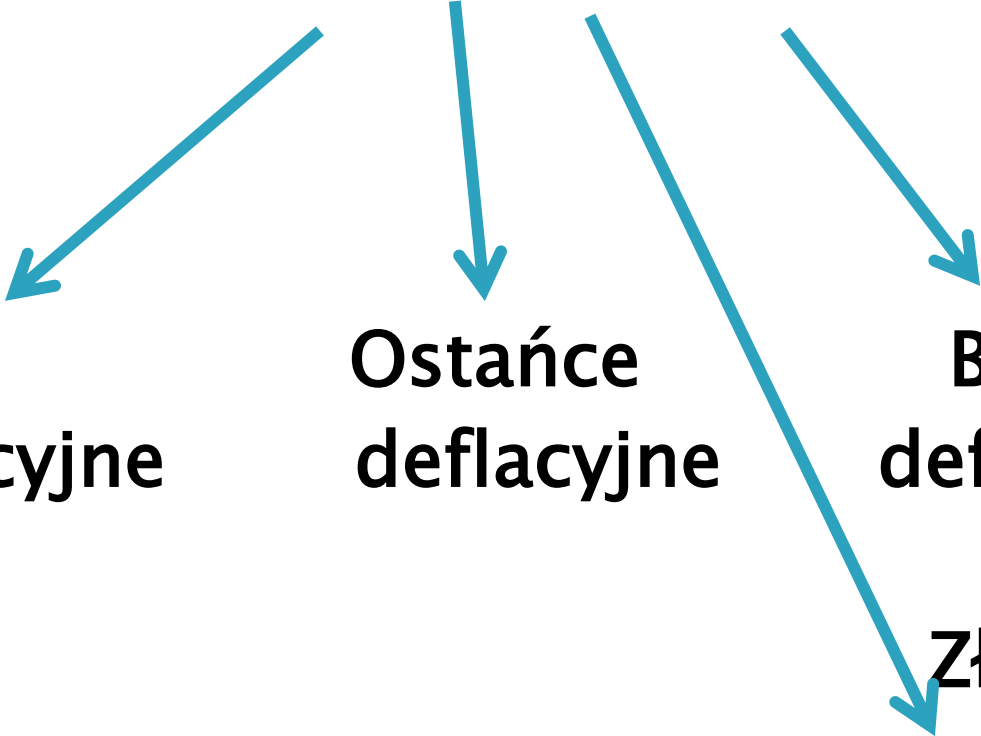

Graniak wiatrowy o czterech powierzchniach

graniaki – są to niewielkie okruchy skał wyszlifowane piaskiem na powierzchniach oddzielonych ostrymi krawędziami. W Polsce są to czasem kamienie polne wyszlifowane w charakterystyczny sposób przez wiatr

deflacja – polega na wywiewaniu materiału skalnego. Z tym procesem związane jest powstanie niektórych oaz w Egipcie i niektórych jezior. Np. za jezioro o genezie eolicznej uznaje się Jezioro Czad

**Na skutek deflacji powstają
charakterystyczne formy:**


```
graph TD; A[Na skutek deflacji powstają charakterystyczne formy:] --> B[Misy deflacyjne]; A --> C[Ostańce deflacyjne]; A --> D[Złoża eoliczne]; A --> E[Bruk deflacyjny];
```

**Misy
deflacyjne**

**Ostańce
deflacyjne**

**Bruk
deflacyjny**

**Złoża
eoliczne**

Misy deflacyjne – formy wklęsłe o długości do kilkunastu kilometrów i głębokości do kilkudziesięciu metrów. Jest to forma, która powstaje w miejscu, z którego został wywiany materiał. Największe zauważono na Pustyni Namib.

Ostańce deflacyjne – formy wypukłe o stromych stokach i płaskich szczytach, zbudowane z piasków lub iłów, które powstają na skutek nierównomiernego wywiewania materiału skalnego

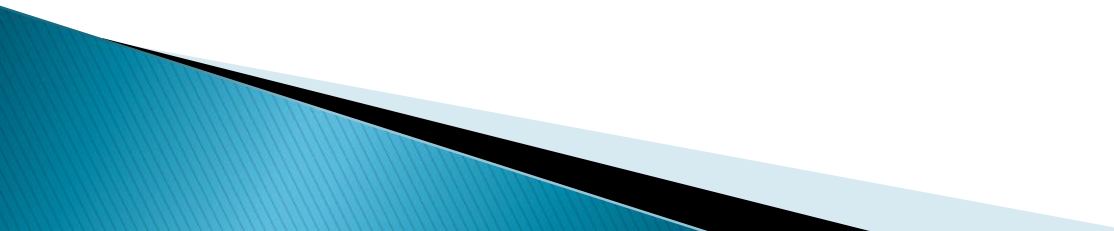
Brak deflacyjny– to pokrywa zbudowana z odruchów skalnych, leżących na osadach piaszczystych. Powstaje na terenach zbudowanych ze skał różnoziarnistych na skutek wywiewania materiału drobniejszego. *Brak deflacyjny pokrywa* pustynie kamieniste

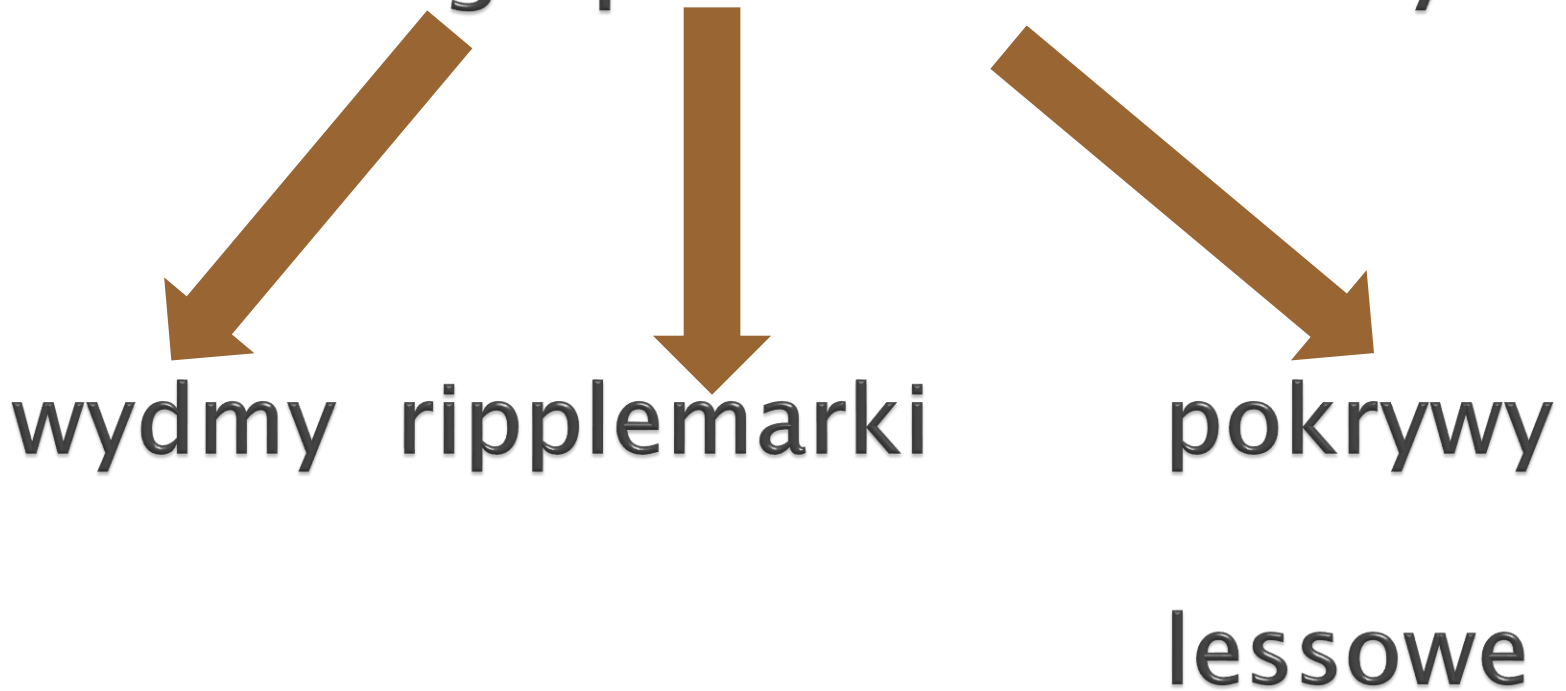
Złóża eoliczne – powstają często na obszarach nadmorskich lub nadrzecznych, gdy wiatr wywiewa materiał lżejszy a cięższy pozostawia. Do tego typu złóż należą np. piaski złotonośne w Australii

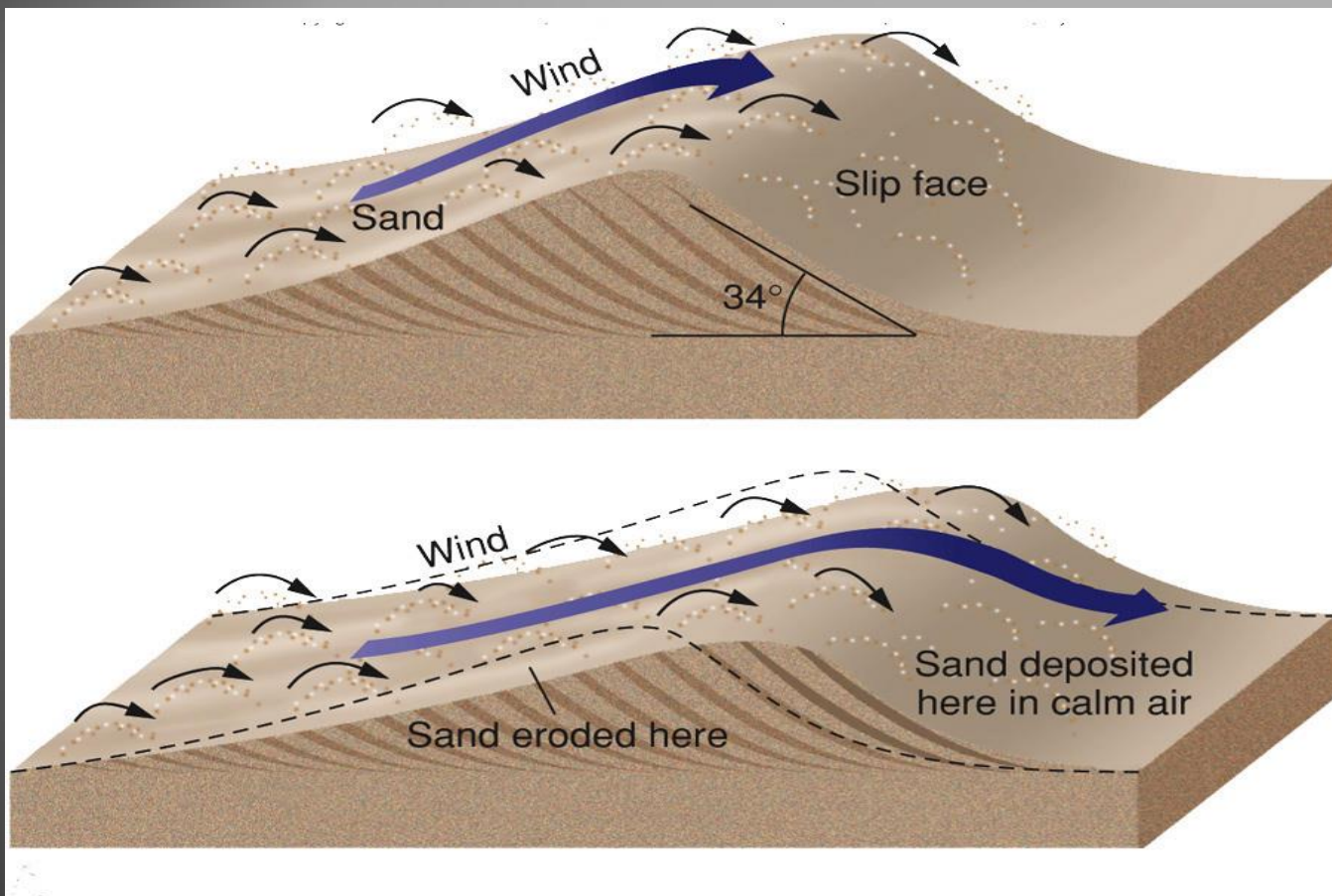
**Działalność akumulacyjna –
polega na zostawianiu (depozycji)
materiału skalnego, niesionego
przez wiatr. Dzieje się tak, gdy
prędkość wiatru spada lub
napotyka on jakąś przeszkodę na
swej drodze (np. kępy trawy)**

Do form, które powstają na skutek tego procesu zaliczamy:

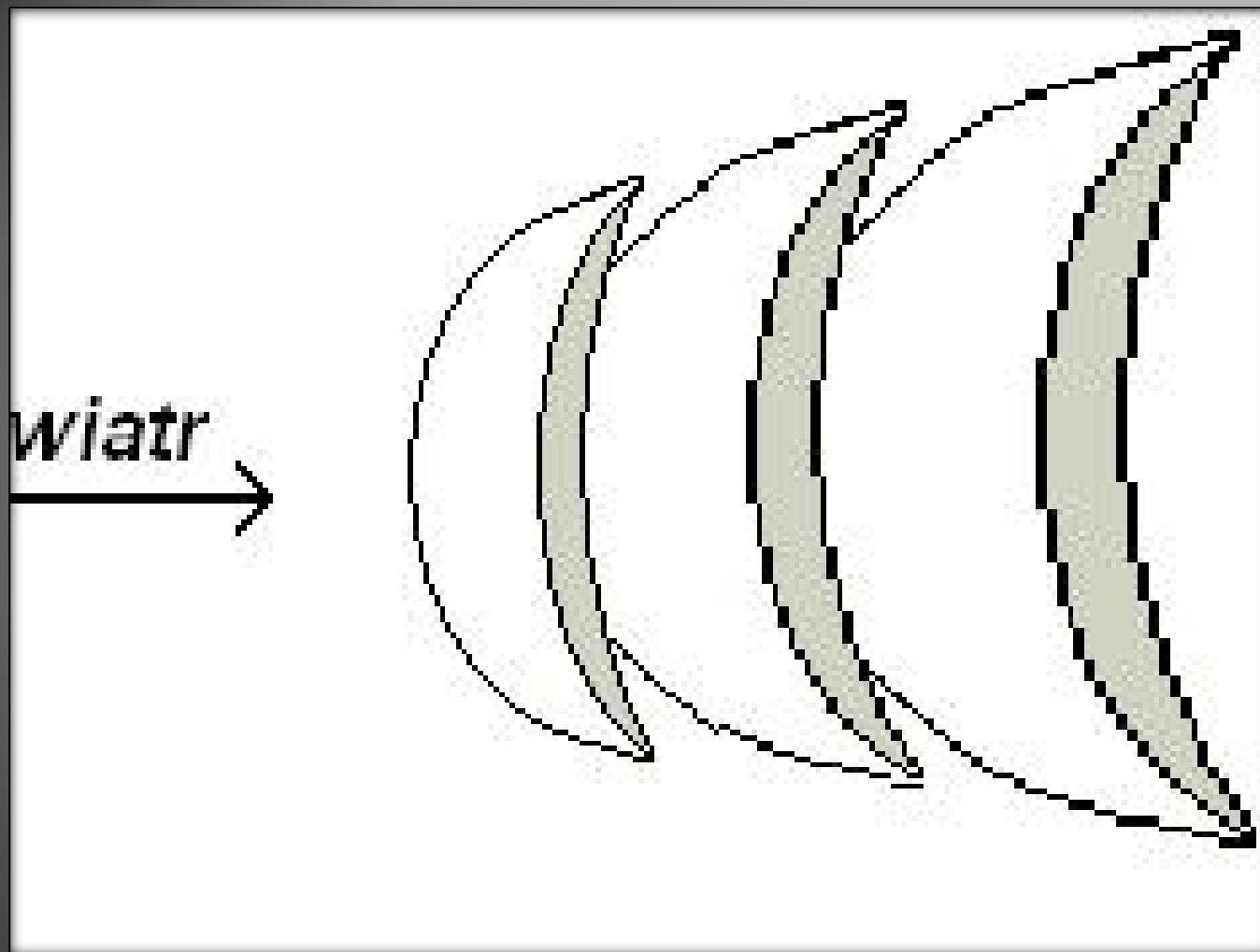
Wydmy

Wydmy – formy w kształcie łuku zbudowane z piasków. Stok dowietrzny jest długi i płaski. Stok zawietrzny jest krótki i stromy

barchany – wydmy powstające na obszarach suchych. Ich ramiona szybciej poruszają się niż środek (na środku jest więcej piasku). Barchany mają około 30 metrów wysokości 500 metrów długości. Występują na ergach (pustyniach piaszczystych) i należą do wydm ruchomych

wydmy podłużne – tworzą się gdy materiału jest dużo a siła wiatru jest umiarkowana. Występują na pustyniach piaszczystych (*wyglądają jak kilka barchanów ustawionych jeden za drugim*)

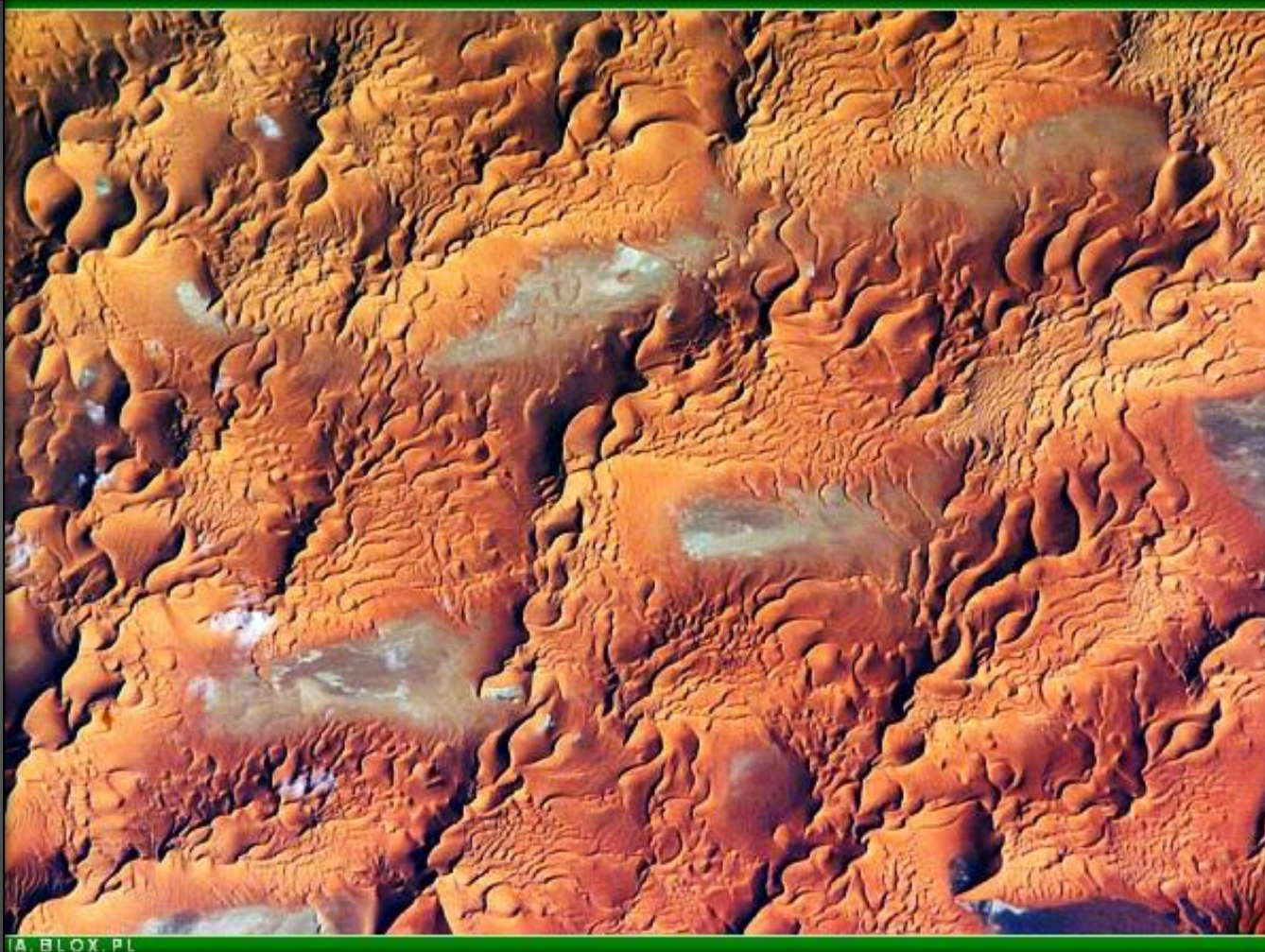

Copyright W. Illenbe

wydmy paraboliczne – występują na obszarach, gdzie wody gruntowe zalegają płytko a na powierzchni występuje nieciągła pokrywa roślinna. Szybciej porusza się środek wydmy gdyż ramiona przytrzymywane są przez kępy trawy.

Wydmy poprzeczne – powstają na wybrzeżach morskich. Są to ciągi wydm poprzecznych połączonych ramionami

Wydmy gwiaździste – są to pagórki o nieregularnych kształtach. Tworzą się na obszarach, gdzie wieją wiatry z różnych kierunków. Są to wydmy stałe. Na Saharze pełnią rolę drogowskazów. »

Ripplemarki – zmarszczki na powierzchniach piaszczystych. Formy krótkotrwałe, które ulegają transformacji, gdy zmienia się kierunek wiatru. Tworzą się na stokach dowietrznych wydmy.

pokrywy lessowe – uformowały się z pyłu na przedpolach pustyń oraz na przedpolach dawnych lądolodów. Pył wywiany z przedpola Lodowca Skandynawskiego utworzył pokrywy lessowe na przedpolu Karpat, Alp, na obszarze Ukrainy i Pogórza Kazachskiego. Pokrywy lessu w Chinach są natomiast współczesne – tworzone są z materiału wywiewanego z pustyń Azji Środkowej

PUSTYNIE

Obszarami, na których zachodzi działalność wiatru są przede wszystkim pustynie.

Ze względu na budowę pustynie dzielimy na:

ergi – pustynie piaszczyste np. Wielki Erg Wschodni, Wielki Erg Zachodni, Erg Igildi,

gibber i serir – pustynie żwirowe np. część Pustyni Simpsona w Australii

hamady – pustynie kamieniste (skaliste) np. Hamada al. Hamra w pn Afryce

takyry – pustynie ilaste np. Wielki Pustyni Gobi

lodowe – obszary zlodowacone

Pustynie zwrotnikowe

Ich powstanie wiąże się z cyrkulacją powietrza w strefie międzyzwrotnikowej. Na równiku, na skutek silnej konwekcji (wznoszenia) powietrza związanej z ogrzaniem gruntu, powstają deszcze zenitalne (ogrzane powietrze unosi się, oziębia, dochodzi do kondensacji pary wodnej, powstają chmury a następnie opady). Powietrze traci swą wilgoć w szerokościach równikowych. Dalej płynie w kierunku szerokości zwrotnikowych jako antypasat.

Nad zwrotnikami dochodzi do stłoczenia mas powietrza spływają one ku powierzchni Ziemi. To powietrze jest więc suche.

W szerokościach zwrotnikowych opady są bardzo niskie lub ich brak, dlatego w tych szerokościach powstają pustynie np. Sahara, Pustynia Libijska, Nubijska, Arabska, Wielki Nefud, Mały Nefud, Syryjska, Rub al. Chali, Wielka Pustynia Wiktorii, Wielka Pustynia Piaszczysta, Pustynia Gibsona

Pustynie śródgórskie

Tworzą się za wielkimi pasmami górskimi lub w centralnej części kontynentów z dala od wybrzeża. Góry stanowią barierę, którą musi pokonać masa powietrza. Wznosi się więc ono po zboczu oziębiając się, co prowadzi do kondensacji i opadów na stokach dowietrznych. Powietrze przekraczające barierę górska jest już suche i spływa na dół. Strona zawietrzna jest cieniem opadowym i właśnie na stokach zawietrznych tworzą się pustynie np. Pustynia Takla Makan w Kotlinie Kaszgarskiej, Pustynia Gobi, Kyzyl-kum, Kara-kum, Pustynia Ałaszan

Pustynie nadmorskie

Pustynie, które powstają na wybrzeżach, na skutek działania zimnych prądów morskich. Zimna woda nie paruje, co utrudnia kondensację i opad. Tego typu pustyniami są: Pustynia Atakama (zach część Ameryki Południowej – powstała dzięki zimnemu prądowi Peruwiańskiemu) Pustynia Namib w zachodniej Afryce – powstała dzięki zimnemu prądowi Benguelskiemu.